

DE MEMME(*) VAN MENHEERE MESTDAGH

Een èchte Gentenaar was schrijver en folklorist Lodewijk De Vriese (1848-1932).

Hij heeft heel wat geestige verhaaltjes geschreven die ons terugvoeren naar het Gent van vroeger.

Het is onze bedoeling - als compensatie voor het verdwijnen van "Gênsche Prâot" - nu en dan eens een van deze verhaaltjes te publiceren. Hier volgt alvast het eerste.

't Is er plezierig zitten in den "Univers". Zoo heet men te Gent, het Café de l'Univers op 't Arteveldeplein.

De ruime drinkzaal, hoog en openluchtig, draagt er nog den stempel van de oude Vlaamsche herberg die door moderne inrichtingen verdrongen, langzamerhand dreigt te verdwijnen. Van het terras waar 's zomers tafels en stoelen worden geplaatst ten dienste der verbruikers die geerne een buitenluchtje scheppen, heeft men een aangenaam uitzicht op het schoone Arteveldeplein, een schilderachtig hoekje van de oude stad Gent.

Daar werd een fraai park aangelegd waar de wandelaar zich op zijn gemak kan uitrusten.

Oude menschen zitten er hun pijpken te rooken, hun praatje te slaan, hun gazetje te lezen.

Kinderen spelen er vroolijk en loopen er luidruchtig in 't ronde.

Minnende paarkens komen er gaarne bijeen; 't is zoo zoet van liefde te spreken tusschen planten en bloemen bij verkwikkenden zonneschijn.

Vóór de deur van den "Univers" houden verschillende trams stil, daar heerscht den heelen dag door een leven, eene drukte waarvan men geen gedacht heeft. Hier kan men zijn oogen volop den kost geven.

Oude liefhebbers van jong en schoon krijgen er hunne "bekomste".

Binnen is men zeker goed bediend te worden, lekkeren drank te vinden. Vriendelijke monden roepen er u het welkom toe, in de zoet-gevooisde spraak der boorden van het Minnewater, zoo heerlijk bezongen door Guido Gezelle.

De zangerige Brugsche tale klinkt u hier zacht streelend in de ooren.

Ik heb vroeger genoeglijke uurkens in den "Univers" doorgebracht.

Ik was verzekerd er altijd goede vrienden te vinden.

Ik vond er eerst en vooral mijnen onvergetelijken vriend Karel Lybaert, die er dagelijks op staminee ging.

* Memme: Gentse uitdrukking = min, voedstervrouw.

Wij hebben er samen vele plannen ontworpen, dikwijls goed werk verricht. Dat alles begoten met een lekker pintje en bezegeld met een hertversterkend borrelken.

Wat liep het smakelijk door de keel en waar is die goede tijd?

De "Univers" is een der oudste koffiehuzen onzer stad.

Het werd t'allen tijde bezocht door de begoede Gentsche burgerij.

In vroeger tijden hadden de gewone kalanten, de gehabitueerden zooals men ze noemt, er eene vaste zitplaats.

's Noens en 's avonds vond men ze gezeten rond eene groote tafel, die zij "de tafel der waarheid" hadden gedoopt. 't Waren allen ronde Gentenaars die er 's middags hunnen "dreupel" kwamen drinken, 's avonds hunne pintjes bier. Zij hielden van lachen en klappen.

Er was daar leute en plezier.

Niet iedereen echter werd tot "de tafel der waarheid" toegelaten.

Het was een soort van privilegie waarop de uitverkorenen fier waren. Zij oefenden er een zeker gezag uit. Zij genoten er zekere voorrechten: ieder hunner had er zijne lange steenen pijp aan het rek hangen, gemerkt met zijne naamletters; zij dronken uit hun eigen glas met een eigen deksel, dat men hier een "scheelken" noemt, waarop hun naam prijkte.

In die vroolijke kringen heerschte volop de Gentsche lolle, dat spreekt van zelf. En nu en dan vond men een "schaap" op wie die lolle moest uitgewerkt worden.

Hij moest het maar weten!

Op 'nen koelen morgen kwam daar een heerschap binnen die men er vroeger nooit gezien had.

Hij kwam eenmaal, tweemaal, driemaal, en weldra zag men hem er alle dagen. Hij zette zich altijd neder aan dezelfde tafel, gansch op zijn eentje, zonder iemand aan te spreken, dronk langzaam zijn pintje ledig terwijl hij een pijpken rookte.

Hij was rood van aangezicht, had groote oogen die dwaas rondkeken, en nu en dan speelde een domme glimlach op zijne lippen.

Aldus beschouwd zag men alras dat hij niet tot de slimsten behoorde.

Op hem waren de Gentsche spreekwoorden toepasselijk: "Hij en heeft het poer niet uitgevonden", "Het en es zijne schuld niet dan de puien geenen steirt en hên".

Hij werd al gauw opgemerkt door de vrienden van "de tafel der waarheid", die kurieus geworden, zich afvroegen: Van waar mag die vogel wel gekomen zijn? Zij riepen Karel, den garçon, die alles wist, en van hem kregen zij volledige inlichtingen.

Die stilzwijgende bezoeker, die daar eenzaam ga-weg-pintjes dronk en pijpken rookte, zonder boe of ba te zeggen, was een nieuwe gebuur uit 't West-Vlaamsche overgewaaid. Hij heette Menheere Mestdag; zijn vader was vroeg

gestorven en had hem veel cens achtergelaten. Hij was getrouwd met eene dochter van rijke menschen, zij had veel pretentie, zij droeg de broek.

Zij overmeesterde letterlijk haren man die, naar sommigen beweerden, 'nen halven slag van den molen had en danste zooals zijne vrouw schuifelde.

Zoo had zij hem gedwongen naar Gent te verhuizen, alwaar zij op 't Arteveldeplein een heerenhuis met koetspoort bewoonden. Zij leefden zeer breed en hielden drie domestieken: twee meiden en een knecht waarop Menheere Mestdag niet weinig bofte.

Menheere Mestdag zat met gapenden mond de lollekens af te luisteren die aan "de tafel der waarheid" verteld werden.

Als men lachte, lachte hij mede, alhoewel hij er soms weinig of niets van verstond.

De plaats waar hij gewoonlijk zat was inderdaad te ver verwijderd van de groote ronde tafel waar de gewone bezoekers dagelijks zitting hielden. Doch langzamerhand verstoutte hij zich nader en nader te komen. En zoo gebeurde het dat dat hij op zekerem dag aan "de tafel der waarheid" zat en niemand er bezwaar in vond.

De gehabitueerden wisten nu wie zij voor handen hadden. Er werd nader kennis gemaakt en toen Menheere Mestdag een rondeken gaf als verwelkoming was de vriendschap spoedig gesloten.

Menheere Mestdag was niet veel van zeggen en als hij dan nog iets zei, dan was het over zijn schoon huis, zijne drie domestieken en vooral over "Madame" zooals hij zijne vrouw betitelde.

"Madame had çi," "Madame had là," "Madame was dit," "Madame was dat," 't was al "Madame" dat de klok sloeg.

Onze Gentsche vrienden werden al spoedig gewaar met wie zij te doen hadden, en dat zij Menheere Mestdag een beetje deden "gaan", ge ziet dat van hier.

Hij kon niet binnenkomen of zij informeerden naar de gezondheid van "Madame", als hij weg ging verzochten zij hem hunne complimenten te doen aan "Madame".

Menheere Mestdag vond dat die Gentenaars toch zulke beleefde menschen waren.

Op 'nen avond van leute en plezier, vroeg een dier lollekensheeren weer hoe "Madame" het stelde. Toen schoof Menheere Mestdag zijnen stoel nader, stak zijnen kop vooruit, zette een serieus gezicht als hadde hij een groot sekreet te vertellen, en deelde aan zijne nieuwe vrienden mede dat "Madame" binnen kort in 't kinderbedde moest komen.

Het eerste kind!

Daar moest natuurlijk een potje op gepakt worden en vergezeld van de wenschen voor de gelukkige bevalling van "Madame" trok Menheere Mestdag ditmaal met een half stuksken in zijn kraag huiswaarts.

De zagerij herbegon 's anderendaags en de volgende dagen, totdat Menheere Mestdag met eene andere, gewichtige mededeeling voor den dag kwam.

Op aanraden van den dokter ging "Madame" eene memme nemen.

Dat was een affaire!

Menheere Mestdag sprak over die memme alsof er niets minder dan eene keuninginne in zijn huis moest komen. Hij die vroeger soms op 'nen geheelen avond geen tien woorden sprak, zich bepaalde met naar zijne nieuwe vrienden te luisteren, dom lachend met de Gentsche geestigheden die zij uitkraamden, hij die vroeger stilzwijgend pijpen rookte, pintjes en dreupelkens dronk, werd nu al meteens babbelachtig.

En 't was altijd koekoek éénen zang: over die memme.

"Madame" wilde geen gewone memme, opgeraapt in een of ander "bureau de placement"; daar had zij geen vertrouwen in.

Daarom had "Madame" Menheer den dokter verzocht zich zelf met die delicate kwestie te gelasten.

Voor hun eerste kind wilde zij eene kloeke, gezonde memme hebben - die vond men nog op den buiten - en vooral zij moest van onberispelijk gedrag zijn.

Bij die laatste bekentenis van Menheere Mestdag, schoten al zijne vrienden in 'nen grooten lach.

Hoe kon men nog zoo naïef zijn?

Maar zij lieten hem voorloopig in zijn wijsheid, zij zouden hem later wel beet nemen.

Eenige dagen later kwam Menheere Mestdag, rood als een haantje, de herberg binnen gestormd.

- Ge meugt mij proficiat wenschen, zei hij blijde, "Madame" is bevallen.

Al de vrienden van "de tafel der waarheid" gaven hem de vijfde.

- En wat heeft Onz'Heere verleend? vroeg er een.

- 'Nen kloeken zeune!

Er werd natuurlijk op de gezondheid van den jonggeborene gedronken.

Menheere Mestdag trakteerde met champagne.

- En hoe staat het nu met de memme? was de vraag.

De memme was gevonden. Het was eene frissche, struische boerendochter van Desteldonck, gezond als 'nen blik, een meiske gelijk een "blomme".

En daarbij zû 'n braef meiske...

Menheere Mestdag was de gelukkigste mensch der wereld. En het geluk had zijne tong losgemaakt.

Hij kwam alle dagen nieuws vertellen.

Nu was 't nieuws over "Madame" die al haren kerkgang had gedaan, dan over den "kleine" die dik en vet werd als een molleken, maar vooral over de memme; zoo een was er nog nooit gevonden.

- Heure melk was kloek en zuiver als boter, had menheer den dokter gezegd.

- Heeft hij 'n keer meuge tjoezen (*) vroeg een der herbergvrienden. 'k Zoe wel in zijn plaetse willen zijn.
 Men lachte luidkeels.
 Sommigen lekten zich begeerig de lippe.
 Doch Menheere Mestdag ging voort.
 Niet te verwonderen dat de zuigeling zoo wel te pas was; hij woog al bijkans vijf kilos.
 En daarbij was die memme toch zoo voorbeeldig van gedrag: peis ne keer, ze ging alle weken te biechten en te kommunie en daar was "Madame" toch zoo kontent van.
 Wat kanse, wat kanse, alzo eene memme gevonden te hebben!

*
 * *
 *

Op den duur begon die zagerij de vrienden van "de tafel der waarheid" te vervelen.
 Het hing letterlijk hunne keel uit.
 - Zal te jij nog lang onzen teen afspelen mee zijn memme? vroeg er een.
 - 'k Word 't beu 'lijk kêwe pap, zei een andere.
 Zij hadden er allemaal hunnen buik vol van. Daar moest een einde aan komen. En een der bende, 'nen apotheker van op den Brabantdam, een lollekensheere zonder weerga, had het gevonden.
 - Laet mij begaen, zoo sprak hij, en morgen zal 't "uit" en "amen" zijn. Laet mij maer begaen.
 's Anderendaags was het vollen "bak". De "tafel der waarheid" was rondom bezet.
 Toen Menheere Mestdag binnen kwam was er bijna geen plaatsken meer te vinden.
 Hij gaf aan ieder beurtelings een handje, zooals 't in Gent de gewoonte is, bestelde zijn pintje, stak zijn pijpken aan. Dan werd er gesproken over weer en tijd, over den nakenden oorlog tusschen Frankrijk en Duitschland (wij waren in 1870), over de groote en kleine gebeurtenissen van den dag.
 - En wad ander nieuws? werd er dan gevraagd.
 - Ik hê nieuws, zei de spotvogel die daags te voren beloofd had Menheere Mestdag tot zwiigen te brengen.
 - A propos, Menheere Mestdag, zoo begon hij, ge ligt hier nu al 'nen dag of veertiene ons hûûren zot te raezen mee î memme; zûû 'n meisken moet er volgens î nog geboren worden. Z'es braeve, godvruchtig, z'ontvangt alle weken Onz'heere, 't es 'n oprechte onbevleete ontvangensse.
 A wel, weet ge wel dat er op die memme 'n grûûte vliege zit?
 - 'K en versta u niet goed; zei Menheere Mestdag.

* Tjoezen: proeven.

- Aes ge mij Gentsch nie 'n verstaet, zal 'k mij beter eksplikeeren. Gij en î Madame 'n weet dâ misschien nie, maer wij zijn î vrienden en wij moeten î verwittigen om dâ î huis op geene slechte naeme en zoe komen: î memme eed 'n kind ghad!"

Een donderslag op het hoofd van Menheere Mestdag gevallen, zou niet meer effekt gemaakt hebben.

Hij, gewoonlijk zoo rood als een krite, werd bleek als een lijk.

Hij stotterde.

- Da zijn leugens!

- De pure waerheid, 'k weet het van 'n goe paert, vraeg het heur en z' zal 't nie afstrijen; ten andere de preuve zijn daer...

Menheere Mestdag legde zijne pijp neer, zenuwachtig ledigde hij zijn pintje in twee teugen, stond recht, groette kortaf en vertrok met de woorden:

- Ik ga dat klaar spinnen.

Hij was nog de deur niet uit of al de vrienden van de "tafel der waarheid" schoten in 'nen langen, langen lach, en ze zeiden tot hunnen kameraad, den spotvogel:

- Dad' es 'n goeie zilde!

Den volgenden dag zat Menheere Mestdag opnieuw aan "de tafel der waarheid"; hij rookte zijn pijpken, hij dronk zijn pintje, als naar gewoonte, doch sprak geen woord.

De kameraden bezagen elkaar als wilden zij zeggen:

- Wij moeten toch weten wat er gebeurd is. En daarop vroeg de apotheker, die altijd " 't katje van de baene was":

- Hewel Menheere Mestdag, wa nieuws van î memme?

- 'K en hên geen memme meer; z'heeft een kind ghad; 'k hê ze mee heur "klikken" en heur "klakken" op straet gesmeeten. Ik of Madame we willen geen schandalen in ons huis.

*

* *

't Is meer dan vijftig jaar geleden. Er is sedertdien veel water onder de Pasbrugge gespoeld.

De wereld is 't onderste boven gekeerd, en van "de tafel der waarheid" is sinds lang geen spoor meer te vinden. Nochtans is 't voorval niet vergeten. Want nu nog, als men spreekt van 'nen "potuil", 'nen "kwibus" die lichtgeloovig zich n' "vijze laet opdraaien" zegt men te Gent:

" 't Is eenen lijk den zotten Mestdag, die zijn memme op straet smheet omdâ ze 'n kind ghad ae".

Lodewijk DE VRIESE